

Ιστορία Σλαβικών Λαών

Ενότητα 3^η: Το κράτος του Σαμουήλ

Αγγελική Δεληκάρη

Λέκτορας Μεσαιωνικής Ιστορίας των Σλαβικών Λαών
Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Το κράτος του Σαμουήλ

Περιεχόμενα ενότητας

1. Η άνοδος των Κομητόπουλων και η δημιουργία του εφήμερου κράτους του Σαμουήλ.
2. Οι πόλεμοι με το Βυζάντιο και η ήττα του Σαμουήλ από τον Βασίλειο Β΄ Βουλγαροκτόνο.
3. Τα μνημεία του κράτους αυτού στη Βορειοδυτική Μακεδονία.
4. Βυζαντινές και Λατινικές σχετικές πηγές.

Σκοποί ενότητας

- Ίδρυση του κράτους του Σαμουήλ στη Δ. Μακεδονία.
- Σημασία του κράτους του Σαμουήλ για το Βυζάντιο και τη Βουλγαρία.
- Το τέλος του κράτους του Σαμουήλ.

Βόρης και Ρωμανός

- Στα γεγονότα που ακολούθησαν το θάνατο του τσάρου Πέτρου στις 30 Ιανουαρίου του 969 αναφέρεται ο Ιωάννης Σκυλίτζης. Από αυτόν πληροφορούμαστε ότι οι γιοι του, Βόρης και Ρωμανός, στάλθηκαν από το Βυζάντιο, όπου βρίσκονται όμηροι, προκειμένου να αναλάβουν την εξουσία μετά το θάνατο του πατέρα τους.
- Έτσι ο Βόρης έλαβε το στέμμα, ενώ ο ρόλος του Ρωμανού στην διεκδίκηση της εξουσίας δεν είναι ξεκάθαρος. Σίγουρα πάντως δεν θα μπορούσε να στεφθεί βασιλιάς, αφού ήδη το 963 κατά τον ερχομό του στην ομηρία στη βυζαντινή αυλή είχε ευνουχιστεί.
- Οι γιοι του Πέτρου συνέχισαν να μένουν στην Κωνσταντινούπολη. Ο Βούλγαρος τσάρος Βόρης Β' υποβαθμίστηκε σε πατρίκιο και τα βορειοανατολικά εδάφη της Βουλγαρίας ενσωματώθηκαν στη βυζαντινή επικράτεια.

Προσπάθεια ανασύστασης του βουλγαρικού κράτους

- Μερικά χρόνια αργότερα από την περιοχή της βορειοδυτικής Μακεδονίας, και συγκεκριμένα της Πελαγονίας, ξεκίνησε η προσπάθεια ανασύστασης του βουλγαρικού κράτους.
- Επικεφαλής ήταν οι τέσσερις γιοι του κόμητα Νικόλαου (οι Κομητόπουλοι όπως ονομάστηκαν), ο οποίος ήταν διοικητής της περιοχής. Τελικά όμως η εξουσία πέρασε στο νεώτερο από τους τέσσερις γιους τον Σαμουήλ.
- Συγκεκριμένα στις 10 Ιανουαρίου του 976 πεθαίνει ο Ιωάννης Τσιμισκής. Με την είδηση του θανάτου του Ιωάννη Τσιμισκή καθώς επίσης και της είδηση για τον σφετερισμό του βυζαντινού θρόνου από τον Βάρδα Σκληρό και τον εμφύλιο πόλεμο που είχε ξεσπάσει προκλήθηκε εξέγερση στις περιοχές της ΒΔ Μακεδονίας. Πρωταγωνιστές της ήταν οι τέσσερις γιοι του κόμητα Νικολάου Δαβίδ, Μωυσή, Ααρών και Σαμουήλ.

Το κράτος του Σαμουήλ

- Όταν έγινε γνωστή η επανάσταση αυτή οι γιοι του Πέτρου, Βόρης και Ρωμανός έφυγαν από την Κωνσταντινούπολη και έσπευσαν να φτάσουν στη Βουλγαρία.
- Στο δρόμο όμως ο Βόρης σκοτώθηκε κατά λάθος από έναν Βούλγαρο, ο οποίος βλέποντας τον Βόρη ντυμένο με βυζαντινά ενδύματα θεώρησε ότι πρόκειται για Βυζαντινό και όντας κουφός δεν άκουσε για ποιον επρόκειτο. Ο Ρωμανός κατόρθωσε να διαφύγει.
- Ο Σαμουήλ κατέκτησε διαδοχικά εδάφη της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Αλβανίας και της Ηπείρου. Σ' αυτόν υποτάχθηκαν και οι περιοχές της Ρασκίας και της Διόκλειας. Πρωτεύουσες του κράτους ήταν διαδοχικά η Έδεσσα, τα Μογλενά, η Πρέσπα και τέλος η Αχρίδα.

Επιδρομές των Βουλγάρων στη Μακεδονία και τη Θεσσαλία

- Ο Σαμουήλ εκμεταλλεύθηκε την αναστάτωση που είχαν προκαλέσει οι εμφύλιοι πόλεμοι στο Βυζάντιο. Η πρώτη από τις ελληνικές πόλεις που υπέστησαν την επίθεσή του ήταν οι Σέρρες.
- Πριν το 985 καταλήφθηκε η Βέροια. Το 985 μετά από επανειλημμένες απόπειρες παραδόθηκε η Λάρισα. Τους κατοίκους της ο Σαμουήλ τους μετέφερε στα ενδότερα της Μακεδονίας. Επίσης πήρε από τη Λάρισα το λείψανο του επισκόπου της Αγίου Αχιλλείου και το μετέφερε στην Πρέσπα, όπου ίδρυσε και τον ομώνυμο ναό.
- Οι επιδρομές των Βουλγάρων στη Μακεδονία και τη Θεσσαλία προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές και παρέλυσαν τη βυζαντινή διοίκηση. Από το έγγραφο του πατριάρχη Νικολάου του Χρυσοβέργη, το οποίο χρονολογείται το έτος 989, πληροφορούμαστε ότι οι επιδρομές έφταναν ως τη Χαλκιδική, επιφέροντας ζημιές σε μοναστηριακά ιδρύματα του Αγίου Όρους.

Βασίλειος Β΄

- Προκειμένου να σταματήσει τον Σαμουήλ ο Βασίλειος Β΄ (976-1025) επιτέθηκε εναντίον της Βουλγαρίας.
- Μέσα από την κοιλάδα του Έβρου και της Φιλιπούπολης έφτασε στην Τριαδίτσα (σημ. Σόφια), την οποία πολιορκήσε. Παρά τις προσπάθειές του όμως που διήρκεσαν 20 ημέρες δεν κατόρθωσε να την κυριεύσει. Έτσι αναγκάστηκε να υποχωρήσει και κατά την υποχώρησή του υπέστη βαριά ήττα στην Πύλη του Τραϊανού στις 16 Αυγούστου του 986 (τα γεγονότα τα περιγράφει ο Λέων Διάκονος, Ιστορία, έκδ. Hase, Bonn 1828, σ. 172).
- Κατά τα επόμενα έτη ο Βασίλειος Β΄ ήταν απασχολημένος με τις επαναστάσεις του Βάρδα Φωκά και του Βάρδα Σκληρού. Μόλις το 991 επανήλθε ο αυτοκράτορας στο μέτωπο της Μακεδονίας. Μέσω της Θράκης έφτασε στη Θεσσαλονίκη. Η παραμονή του στη Μακεδονία μάλλον παρατάθηκε ως τις αρχές του 995. Κατά το διάστημα αυτό έλαβαν χώρα σκληροί αγώνες με τους Βουλγάρους.

Διπλωματικές επαφές με Κροάτες και Σέρβους.

- Το μεγαλύτερο κατόρθωμα του τότε ήταν η ανακατάληψη της Βέροιας. Όταν βρισκόταν στη Θεσσαλονίκη ο Βασίλειος είχε διπλωματικές επαφές με τους Κροάτες και τους Σέρβους. Στον ηγεμόνα της Κροατίας Στέφανο απέστειλε τα βασιλικά σήματα, διορίζοντάς τον πατρίκιο και έπαρχο των Δαλματικών πόλεων.
- Από έγγραφο του Αγίου Όρους (χρονολογείται το 993) πληροφορούμαστε τις περιπέτειες μιας σερβικής πρεσβείας που έφτασε στα 992 στον αυτοκράτορα. Η πρεσβεία αυτή, κατά πάσα πιθανότητα, είχε σταλεί από τον άρχοντα της Διοκλείας Ιωάννη Βλαδίμηρο (τέλη 10^{ου} αι.-1016) (σχετικά με το γεγονός αυτό έχει γράψει ο G. Ostrogorsky ένα άρθρο στο περιοδικό Byzantion 19 (1949) 187 κ.ε. στα γαλλικά).

Κατακτητικές δραστηριότητες του Σαμουήλ

- Ο Βασίλειος όμως αναγκάστηκε να διακόψει τις νικηφόρες επιχειρήσεις του στη Μακεδονία και να στραφεί προς την Ανατολή, όπου είχαν δημιουργηθεί νέες περιπλοκές.
- Ο Σαμουήλ εκμεταλλεύτηκε την απουσία του και εξεστράτευσε εναντίον της Ελλάδας προελαύνοντας μέχρι την Πελοπόννησο.
- Ωστόσο κατά την επιστροφή του αιφνιδιάστηκε και νικήθηκε από τον Βυζαντινό στρατηγό Νικηφόρο Ουρανό, ενώ ο ίδιος πληγώθηκε στη μάχη και με δυσκολία διέφυγε το θάνατο (997). Παρά την ήττα αυτή ο Σαμουήλ συνέχισε τις κατακτητικές του δραστηριότητες. Κατά τα επόμενα χρόνια θα καταλάβει το Δυρράχιο και θα ενσωματώσει στο κράτος του τη Ρασκία και τη Διόκλεια.

Ο Σέρβος ηγεμόνας Βλαδίμηρος

- Έτσι, η συμμαχία με το Βυζάντιο δεν ωφέλησε, όπως φαίνεται, ιδιαίτερα τον Σέρβο ηγεμόνα Βλαδίμηρο. Τα εδάφη του προσαρτήθηκαν στο κράτος του Σαμουήλ και ο ίδιος αρχικά οδηγήθηκε σε αιχμαλωσία.
- Τελικά όμως παντρεύτηκε μια κόρη του Σαμουήλ και ο ίδιος αποκαταστάθηκε στο θρόνο της Διόκλειας ως υποτελής του (στην Ακολουθία του 22 Μαΐου στην έκδοση της Μοσχόπολης το 1742 αναφέρεται τον οποίον (ενν. Ιωάννη Βλαδίμηρο) οι γονείς αυτού συνέζευξαν, και υπάνδρευσαν με την θυγατέρα του βασιλέως Σαμουήλ).

Βυζαντινή Αντεπίθεση

- Ο Βασίλειος ο Β΄ επέστρεψε από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Ασία το 1001. Τότε λοιπόν η μεγάλη βυζαντινή αντεπίθεση, την οποία διεύθυνε προσωπικά ο αυτοκράτορας.
- Αρχικά ο Βασίλειος εισέβαλε στην περιοχή της Σαρδικής και κυρίευσε όλα τα γειτονικά κάστρα. Με τον τρόπο αυτό αποκλείστηκε ο Σαμουήλ από τις παλαιές παραδουνάβιες κτήσεις, ενώ παράλληλα βυζαντινοί στρατηγοί κατέλαβαν τις άλλοτε βουλγαρικές πρωτεύουσες Πλίσκα και Μεγάλη Πρεσλάβα, καθώς και τη Μικρή Πρεσλάβα.
- Στη συνέχεια ο Βασίλειος επέστρεψε στη Μακεδονία, όπου κυρίευσε τα Σέρβια. Έτσι, εξασφαλίστηκε η πρόσβαση προς τη Βόρεια Ελλάδα.

Αποκατάσταση βυζαντινής κυριαρχίας

- Με γρήγορο ρυθμό αποκαταστάθηκε η βυζαντινή κυριαρχία στη Μακεδονία και μετά από σκληρή μάχη κατέλαβε την καλά οχυρωμένη πόλη των Βοδενών (σημ. Έδεσσα).
- Ο επόμενος στόχος ήταν η Βιδύνη, το σπουδαίο παραδουνάβιο κάστρο, το οποίο έπεσε στα χέρια των Βυζαντινών μετά από οκτώ μήνες πολιορκία.
- Από τη Βιδύνη προέλασε ο Βασίλειος προς το νότο. Στον ποταμό Αξιό, κοντά στα Σκόπια, πέτυχε αποφασιστική νίκη εναντίον του στρατού του Σαμουήλ και παραδόθηκαν τα Σκόπια (1004). Με την κατάληψη των Σκοπίων και των Βοδενών, οι κεντρικές περιοχές του κράτους του Σαμουήλ αποκλείστηκαν.

«Κλειδί», 29 Ιούλιου του 1014

- Τα επόμενα τέσσερα χρόνια συνεχιζόταν ο πόλεμος και ο Βασίλειος αναδεικνυόταν νικητής, αφού ο εχθρός έχασε περισσότερα από τα μισά εδάφη.
- Τότε διέκοψε ο Βασίλειος τις επιχειρήσεις προκειμένου να επιστρέψει στην Κωνσταντινούπολη μέσω Φιλιππουπόλεως για να ξεχειμωνιάσει. Το επόμενο έτος 1005 ο Βασίλειος κατέλαβε το Δυρράχιο.
- Το τελειωτικό χτύπημα όμως δόθηκε στις 29 Ιούλιου του 1014. Στην κλεισούρα «Κλειδί» στο δρόμο Σερρών-Μελενίκου, στην περιοχή του άνω Στρυμώνα ο βυζαντινός στρατός απέκλεισε εκείνον του Σαμουήλ.

Θάνατος του Σαμουήλ

- Ο ίδιος ο Σαμουήλ κατάφερε να διαφύγει αλλά ένα μεγάλο μέρος του στρατού αιχμαλωτίστηκε.
- Σύμφωνα με τις πηγές οι Βυζαντινοί τύφλωσαν 14.000 Βούλγαρους στρατιώτες, αφήνοντας ανά 100 άνδρες έναν μονόφθαλμο ο οποίος τους καθοδηγούσε στον Σαμουήλ που βρισκόταν στον Πρίλαπο.
- Στη θέα των τυφλωμένων του στρατιωτών ο Σαμουήλ πέθανε λίγο αργότερα (6 Οκτωβρίου 1014). Στο θρόνο ανέβηκε ο γιος του Γαβριήλ Ραδομίρ. Η βασιλεία του ήταν πολύ σύντομη, αφού την άνοιξη του 1015 δολοφονήθηκε από τον εξάδελφο του και διεκδικητή του θρόνου, Ιωάννη Βλαδισλάβο.

Η Βαλκανική χερσόνησος και πάλι υπό βυζαντινό σκήπτρο

- Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του Βασιλείου Β΄ διήρκεσαν μέχρι το 1018, ώσπου υποτάχθηκε ολόκληρη η τότε Βουλγαρία με το θάνατο του Ivan Vladislav (Φεβρουάριο 1018) σε μια επίθεση εναντίον του Δυρραχίου.
- Ο Βασίλειος Β΄ εισήλθε θριαμβευτικά στην Αχρίδα και δέχτηκε την προσκύνηση από τη χήρα και τα άλλα επιζώντα μέλη της οικογένειας του Βούλγαρου ηγεμόνα. Ο βυζαντινός αυτοκράτορας είχε πετύχει το στόχο του. Ολόκληρη η Βαλκανική χερσόνησος βρέθηκε και πάλι υπό βυζαντινό σκήπτρο, για πρώτη φορά μετά την εγκατάσταση των Σλάβων.
- Ο Βασίλειος διέσχισε την υποταγμένη χώρα και αποκατέστησε παντού την εξουσία του. Στο τέλος επισκέφτηκε την Αθήνα. Η πανηγυρική ατμόσφαιρα που προκάλεσε η μεγάλη νίκη εκφράστηκε με εντυπωσιακό τρόπο στη δοξολογία που τέλεσε ο νικητής αυτοκράτορας στον Παρθενώνα, ο οποίος τότε ήταν αφιερωμένος στη λατρεία της Θεοτόκου.

Δύο σημαντικές επιγραφές από την εποχή του κράτους του Σαμουήλ

- Θα ήθελα στο σημείο αυτό να αναφερθώ σε δύο σημαντικές επιγραφές που προέρχονται σύμφωνα με τη χρονολογία τους από την εποχή του κράτους του Σαμουήλ.
- Το 1882 κατά τη διάρκεια οικοδομικών εργασιών στο ναό του Αγίου Γερμανού στον Άγιο Γερμανό (Φλώρινας) αποκαλύφθηκε κατά την εκσκαφή των θεμελίων μία ταφόπλακα με την παρακάτω σλαβική επιγραφή (μτφρ. στα ελληνικά: Εις το όνομα του πατρός και του υιού και του Αγίου Πνεύματος, εγώ, ο δούλος του Θεού Σαμουήλ, μνημονεύω τον πατέρα, τη μητέρα και τον αδελφόν μου επί των σταυρών. Ιδού τα ονόματα των κεκοιμημένων: Ο δούλος του Θεού Νικόλαος, η δούλη του Θεού Ριψιμία και Δαυίδ. Εγράφη το έτος από κτίσεως κόσμου 6501, ινδικτιώνοςτ' (= 992/993).
- Σχετικά με την αυθεντικότητα της επιγραφής υπάρχουν πολλές αμφισβητήσεις από τον επιστημονικό κόσμο.

1. Επιγραφή στον Άγιο Γερμανό Φλώρινας

- Αν κάποιος ενδιαφέρεται να μάθει περισσότερα ο καθηγητής Ν. Μουτσόπουλος αναφέρεται διεξοδικά στο βιβλίο του *Εκκλησίες του Νομού Φλώρινας*.
- Γεγονός είναι πάντως ότι η πλάκα αυτή δεν είναι προσιτή. Λέγεται ότι φυλάσσεται στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Σόφιας, αλλά δεν την έχει δει κανείς από όσους την αναζήτησαν.
- Η επιγραφή χρονολογείται γύρω στο 993 και πρόκειται –αν είναι γνήσια- για μία από τις παλαιότερες χρονολογημένες επιγραφές στην κυριλλική γραφή.

2. Επιγραφή της Μπίτολας (Bitolskinadpis)

- Η επιγραφή του Ivan Vladislav ή επιγραφή της Μπίτολας (Bitolskinadpis), όπως συχνά ονομάζεται, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες παλαιοβουλγαρικές επιγραφές τόσο εξαιτίας της πρώιμης χρονολόγησής της όσο και λόγω των ιστορικών πληροφοριών που παρέχει.
- Ανακαλύφθηκε το 1956 κατά τις εργασίες κατεδάφισης του Čauš Τζαμί στη Βίτολα (Μοναστήρι). Εικάζεται ότι αρχικά ήταν ενσωματωμένη στο τείχος του παλιού οχυρού της Βίτολας, όχι μακριά από τη σημερινή πόλη και αργότερα (ίσως από το 1522 (έτος κτίσεως του τζαμιού) και χρησίμευσε ως εξωτερικό κατώφλι του τζαμιού. Εξαιτίας αυτής της χρήσης έχει υποστεί αρκετές φθορές και δε διαβάζεται ακέραια.
- Σήμερα φυλάσσεται στο Μουσείο της Βίτολας αποτέλεσε αντικείμενο επιστημονικής μελέτης κυρίως Βουλγάρων φιλολόγων (γλωσσολόγων) και ιστορικών. Πρόκειται για μια επιγραφή σε μάρμαρο που χρονολογείται το 1017, δώδεκα σειρών, η οποία αναφέρεται στην κατασκευή του τείχους της Βίτολας κατά το έτος 1015/1016, (επί βασιλείας δηλαδή του Ivan Vladislav (1015-1018) και είναι γραμμένη στα παλαιοβουλγαρικά σε κυριλλική γραφή.

Ιστορικά στοιχεία εξαιρετικής σημασίας

- Η γνησιότητα της συγκεκριμένης επιγραφής δεν αμφισβητήθηκε σε αντίθεση με την επιγραφή του Σαμουήλ, ενώ τα ιστορικά στοιχεία που μας παρέχει είναι εξαιρετικής σημασίας για την ιστορία της Βουλγαρίας αλλά και της περιοχής στην οποία αναφέρεται.
- Έτσι εκείνη την εποχή η Αχρίδα, τελευταία πρωτεύουσα του κράτους του Σαμουήλ έπεσε στα χέρια του Βασιλείου Β΄. Ως εκ τούτου ο Ιωάννης Βλαδισλάβος θεώρησε επιτακτική την ανάγκη μετακίνησης της πρωτεύουσας στη Βίτολα (μεταγενέστερο Μοναστήρι, σημ. Μπίτολα), αφού η συγκεκριμένη πόλη δεν είχε καταληφθεί ακόμη από τα βυζαντινά στρατεύματα.
- Προκειμένου να ενισχύσει αποτελεσματικά την άμυνα της πόλης προέβη στην αποκατάσταση του τείχους που άρχισε σύμφωνα με τα στοιχεία της επιγραφής στις 20 Οκτωβρίου του 1015/1016. Στην επιγραφή αυτή ο Ιωάννης Βλαδισλάβος αναφέρεται ως τσάρος των Βουλγάρων. Επίσης στην επιγραφή υπάρχει η μνεία του Βασίλειου Βουλγαροκτόνου που κατατρόπωσε το Βουλγαρικό κράτος.

Αντίκτυπος της κατάκτησης της Βουλγαρίας

- Ο αντίκτυπος της κατάκτησης της Βουλγαρίας ήταν μεγάλος. Το βόρειο σύνορο της αυτοκρατορίας αποκαταστάθηκε έως το Δούναβη, γιατί και άλλοι λαοί της χερσονήσου του Αίμου δέχτηκαν τη βυζαντινή επικυριαρχία. Έτσι οι ηγεμόνες των Κροατών και τοπικοί δυνάστες της Διόκλειας και Ζαχλουμίας δέχτηκαν την επικυριαρχία του Βυζαντίου διατηρώντας κάποια εσωτερική αυτονομία.
- Έτσι την περίοδο από το 1018 έως το 1186 έπαυσε ουσιαστικά η ύπαρξη του βουλγαρικού κράτους. Μετά την κατάκτηση της Βουλγαρίας ο Βασίλειος οργάνωσε συστηματικά τη χώρα εντάσσοντάς την στο βυζαντινό διοικητικό σύστημα. Έτσι διαίρεσε τη Βουλγαρία σε δύο θέματα (μεγάλες διοικητικές περιφέρειες):
 - στα δυτικά το θέμα Βουλγαρίας με έδρα τα Σκόπια και με βυζαντινό διοικητή («κατεπάνω» και αργότερα δούκα),
 - ενώ η παλαιά Βουλγαρία του Αίμου –η περιοχή δηλ. της κάτω Μοισίας ανάμεσα στο Δούναβη και τον Αίμο- αποτέλεσε το Παρίστριον θέμα με έδρα τη Δρίστρα (Δορύστολο (σημ. Σιλίστρια στον Δούναβη)).

Αντίκτυπος της κατάκτησης της Βουλγαρίας β΄

- Το θέμα αυτό αργότερα ανυψώθηκε σε κατεπανάτο και τελικά σε δουκάτο. Όπως φαίνεται, οργανώθηκε σε θέμα και η ακριτική περιοχή του Δούναβη και του Σάβα με κέντρο το Σίρμιο (σημ. SremskaMitrovica). Οι ακτές της Αδριατικής με το Ζάνταρ στον βορρά και τη Ραγούζα (Ντουμπρόβνικ) στο νότο αποτέλεσαν, όπως και παλαιότερα, το θέμα Δαλματίας.
- Αντίθετα, οι επαρχίες Διόκλεια Ζαχλουμία, Ρασκία και Βοσνία δεν οργανώθηκαν σε θέματα, αλλά, όπως και η Κροατία, συνέχισα να διοικούνται από ντόπιους ηγεμόνες και έτσι δεν αποτέλεσαν πραγματικές επαρχίες, αλλά μάλλον υποτελείς ηγεμονίες της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.
- Η περιοχή νότια της λίμνης Σκόδρας (Skadar) συνέχισε να ανήκει στο δουκάτο του Δυρραχίου, που ήταν το πιο σπουδαίο ορμητήριο του βυζαντινού κράτους στην Αδριατική, από στρατηγική άποψη, όπως ακριβώς και το θέμα της Θεσσαλονίκης, το οποίο είχε επίσης ανυψωθεί σε δουκάτο και αποτελούσε τη πιο σπουδαία βάση στο Αιγαίο Πέλαγος.

Απόπειρες επανάστασης κατά του Βυζαντίου

- Η ηγετική τάξη των Βουλγάρων και η βασιλική τους οικογένεια έτυχε καλής μεταχείρισης και εντάχθηκε στην ιεραρχία της βυζαντινής αυλής.
- Ο Βασίλειος Β΄ δεν άλλαξε την φορολόγηση της περιοχής, πράγμα όμως που έκαναν οι διάδοχοί του.
- Η βυζαντινή κυριαρχία διατηρήθηκε έως το 1185/1186. Στο διάστημα αυτό έγιναν απόπειρες επανάστασης κατά του Βυζαντίου, οι οποίες όμως έμειναν χωρίς αποτέλεσμα.
- Οι κάτοικοι της περιοχής υπέστησαν σημαντικές καταστροφές από τις επιδρομές των Πετσενέγκων και των Ούζων –φύλων τουρκικών, που από το Δούναβη εισέβαλαν στην αυτοκρατορία.

Δυσaréσκεια πληθυσμού και πρόκληση εξεγέρσεων

- Επίσης η περιοχή δεινοπάθησε κατά την πρώτη και τη δεύτερη Σταυροφορία (1096 και 1147), όπως και κατά την τρίτη (1187), από τους Σταυροφόρους που ακολούθησαν τους χερσαίους δρόμους και προξένησαν μεγάλες καταστροφές στη Βαλκανική, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο χώρα.
- Για τον βουλγαρικό πληθυσμό που ήταν κυρίως αγροτικός ο αντίκτυπος ήταν μεγάλος. Από την άλλη πλευρά, οι βυζαντινοί αυτοκράτορες δεν είχαν τη σύνεση να ακολουθήσουν μια μετριοπαθή πολιτική και επέβαλαν συνεχώς μεγαλύτερους φόρους. Η δυσaréσκεια του πληθυσμού από τα νέα φορολογικά μέτρα πήρε μεγάλες διαστάσεις με αποτέλεσμα την πρόκληση εξεγέρσεων.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αγγελική Δεληκάρη.
«Ιστορία Σλαβικών Λαών. Το κράτος του Σαμουήλ». Έκδοση: 1.0.
Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS192/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Αλεξάνδρα Αντωνιάδου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

